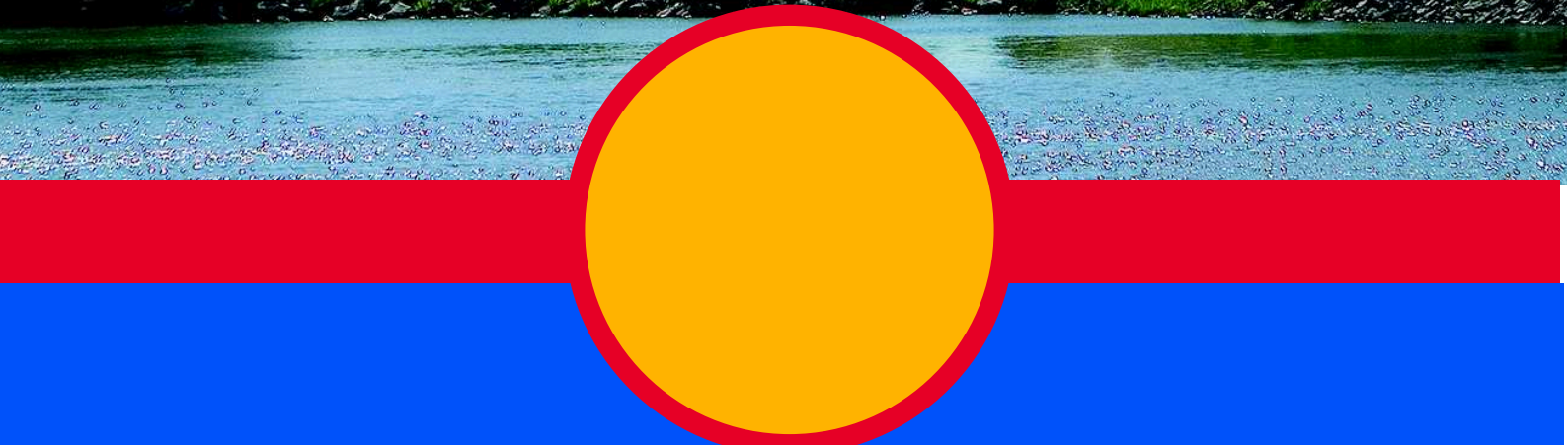

VAASA - VASA

VAASAN TOIMINTAMALLI PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN PUUTTUMISESTA JA HOITAMISESTA

Vaasan kaupungin
perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöryhmä 2006

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 MITÄ PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTA ON?	3
2.1 Yleistä	3
2.2 Perhe- ja lähisuhdeväkivallan muodot	3
2.2.1 Fyysinen väkivalta	3
2.2.2 Psykkinen väkivalta	3
2.2.3 Seksuaalinen väkivalta	4
2.2.4 Taloudellinen väkivalta	4
2.2.5 Uskonnollinen väkivalta	4
2.2.6 Kemiaallinen väkivalta	4
3 PERHE- LÄHISUHDEVÄKIVALLAN YLEISYYS	5
4 VÄKIVALTA ON RIKOS	6
4.1 Lastensuojelulaki	6
4.2 Rikoslaki	6
4.3 Lähestymiskielto	7
4.4 Seksuaalirikoslaki	7
4.5 Sovittelu perhe- ja lähisuhdeväkivallassa	7
5 VÄKIVALLAN SEURAUKSET	8
6 YLEISET TOIMINTAPERIAATTEET	8
6.1 Ennaltaehkäisy tärkeää	8
6.2 Vaasan toimintamalli perheväkivaltatilanteissa	9
6.3 Yksikkökohtainen toimintamalli	11
7 PERHEVÄKIVALTA KOHTAAVIA TOIMIJATAHOJA VAASASSA	12
7.1 Sosiaali- ja terveystoimi	12
7.2 Vaasan ensi- ja turvakoti	12
7.3 Vaasan suomalainen seurakunta ja Vasa svenska församling	12
7.4 Rikosuhripäivystys	13
7.5 Poliisi	13
7.6 Yleinen syyttäväviranomainen / kihlakunnansyyttäjä	13
7.7 Oikeusaputoimisto	13
7.8 Kriminaalihuoltolaitos / Pohjanmaan aluetoimisto / Vaasan yksikkö	14
7.9 Koulun oppilashuolto	14
LIITTEET	
1 Vallan ja kontrollin tunnusmerkkejä	15
2 Tasa-arvon ympyrä	16
3 Olemmeko osa ongelmaa?	17
4 Olemmeko osa ratkaisua?	18
5 Väkivallan tunnistaminen	19
6 Suorat kysymykset epäillessäsi perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa	20
7 Turvallisuussuunnitelma	21
8 Perheväkivaltaan liittyvää kirjallisuutta	22

1. JOHDANTO

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta (jatkossa käytetään ilmaisua *perheväkivalta*) on luultua yleisempää. Sen seuraukset ovat vakavia koskien paitsi välitöntä uhria ja erityisesti lapsia, myös väkivallan tekijän ja uhrien lähipiiriä. Perheväkivalta on rikos ja väkivallan ehkäisyssä sekä siihen puuttumisessa tarvitaan aukotonta viranomaisyhteistyötä. Vaasan toimintamallin tavoitteena on saada aikaan kaikkia viranomais- ja toimijatahoja koskevat yhteiset käytännöt perheväkivaltaan suhtautumisessa. Tavoitteena on muodostaa toimintamallin avulla katkeamaton ketju väkivallan huomaamisesta ja siihen puuttumisesta aina hoitamiseen asti. Toimintamalli antaa myös perustietoa perheväkivallasta ja toimii tukena yksikkökohtaisia toimintamalleja laadittaessa.

Monet eri viranomaiset ja toimijatahot kohtaavat omassa perustehtävässään perheitä. Kotihälytyksiä suorittavat poliisit kohtaavat akuuteissa tilanteissa perheväkivaltaa. Perheiden kanssa työskentelee myös suuri joukko kolmannen sektorin toimijoita, mm. turvakodit ja Rikosuhripäivystys. Toimijatahojen yhteistyön ja tietojen vaihdon tavoitteena on koko perheen – erityisesti väkivallan uhrien - turvallisuuden takaaminen. Perheväkivaltaan puuttumisessa ja hoitamisessa on tärkeää tarjota palveluja kaikille perheväkivallan osapuolille erikseen. Uhri tarvitsee välitöntä apua kriisitilanteessa, mutta myös myöhemmin uhri tarvitsee apua trauman purkamiseen ja neuvoja oikeuksistaan. Lapsille on tarjottava mahdollisuus purkaa tunteitaan ja kertoa näkemästään väkivallasta. Myös väkivallan tekijä, joka useimmiten on mies, tarvitsee tukea päästäkseen irti väkivaltaisesta käyttäytymisestään.

Vaasan toimintamalli on yleisopas, joka on tarkoitettu perheiden kanssa työskentelevien tahojen käyttöön. Tämän toimintamallin ohjeiden mukaisesti kukin työ- tai toimipiste laatii oman yksikkökohtaisen toimintamallinsa. Sen hyödyntäminen arkityössä ja sen kehittäminen sekä päivittäminen vaativat säännöllistä koulutusta ja työnohjausta perheiden kanssa työskenteleville.

Vaasan toimintamallin jalkautusta ja sen kehittämistä koordinoi kaupungin turvallisuus- ja rikosentorjuntatyön alaisuudessa toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöryhmä. Työryhmä järjestää ja koordinoi myös aiheeseen liittyvää koulutusta.

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöryhmä koostuu Vaasan kaupungin ja sen sidosryhmien edustajista:

Seppo Mäenpää, pj., kasvatus- ja opetusvirasto
Tiina Böling, sosiaali- ja terveystoimi
Hilkka Sundqvist, sosiaali- ja terveystoimi
Leena Kettunen, sosiaali- ja terveystoimi
Anne Pohjola, sosiaali- ja terveystoimi
Tapio Oikarinen, siht., ensi- ja turvakoti

Seija Risberg, ensi- ja turvakoti
Tea Mäki, ensi- ja turvakoti
Kauko Harjula, poliisi
Hannele Karppinen, kriminaalihuoltolaitos
Anne Kinnunen, seurakunta
Arja Sigfrids, Certima Oy

2. MITÄ PERHEVÄKIVALTA ON?

2.1 Yleistä

Perheväkivallalla tarkoitetaan laajasti käsittäen perheessä ja muissa sukulaisuus- ja tuttavuussuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Yleisimmin sitä tapahtuu parisuhteessa, mutta väkivaltaa ilmenee myös lasten ja vanhempien välillä. Väkivalta määritellään toisen ihmisen tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallitsemiseksi käyttämällä sanallisia tai sanattomia tekoja tai molempia tapoja, jotka loukkaavat ihmisen fyysistä, psyykkistä ja/tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta. Väkivalta on käyttäytymistä, jonka avulla herätetään pelon sekä uhan tunteita ja näin saavutetaan valtaa toisen elämässä. Se on myös toisen ihmisen tunteiden, ajatusten ja tekojen kontrollointia. Valtaa ja kontrollia saavutetaan ja ylläpidetään psyykkisellä eli henkisellä, fyysisellä, seksuaalisella ja taloudellisella väkivallalla ja ajatuksella toisen omistamisesta sekä hänen elämänsä rajoittamisesta.

2.2 Perheväkivallan muodot

Perheväkivallan muotoja ovat mm. fyysinen, psyykkinen, seksuaalinen sekä taloudellinen väkivalta. Muita väkivallan muotoja ovat esimerkiksi uskonnollinen ja kemiallinen väkivalta, hoidon ja huolenpidon laiminlyönti sekä syrjintä.

Väkivalta voi olla myös piilevää väkivaltaa, joka on uhan ilmapiiriä, tietoisuutta ja pelkoa siitä, että väkivalta voi puhjeta milloin tahansa. Perheissä, joissa väkivaltaa on tapahtunut yhdenkin kerran, väkivallan mahdollisuus on aina piilevänä. Väkivallan mahdollinen olemassaolo aiheuttaa pelkoa ja muuttaa perheenjäsenten käyttäytymistä. Perheenjäsenet eivät uskalla esittää omia mielipiteitään, koska pelkäävät sen aiheuttavan väkivaltilanteen. Piilevää väkivaltaa kuvaa hyvin tilanne, jossa perheenjäsenet ikään kuin kävelisivät miinakentällä - koskaan ei tiedä milloin räjähtää.

2.2.1 Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta on helpoimmin tunnistettavissa oleva väkivallan muoto. Sitä voidaan tehdä monella eri tavalla, kuten esimerkiksi lyömällä, potkimalla ja kuristamalla sekä erilaisilla pakkokeinoilla ja vapaudenriistolla.

2.2.2 Psyykkinen väkivalta

Psyykkinen väkivalta on yleisin väkivallan muoto. Se voi olla sanallista tai sanatonta. Psyykkisen väkivallan muotoja ovat alistaminen, nöyryyttäminen, halveksiminen, pelottelu, huutaminen, kiroilu, painostaminen, pilkkaaminen, nimittely, uhkailu, kontrolli, vähättely, häirintä ja syyttely. Kontrollilla ei tarkoiteta yksittäisiä tapahtumia, vaan toistuvaa pyrkimystä hallita ja rajoittaa toisen elämää. Uhkailulla ja pelottelulla on yhtäläillä pelottava, uhkaava ja ahdistava vaikutus kuin fyysiselläkin väkivallalla. Monesti väkivaltainen käyttäytyminen alkaa sanallisesti ja muuttuu myöhemmin fyysiseksi väkivallaksi.

2.2.3 *Seksuaalinen väkivalta*

Seksuaalisen väkivallan yleisimminkin esillä oleva muoto on raiskaus. Seksuaalista väkivaltaa on myös pakottaminen seksiin tai muihin seksuaalisiin toimintoihin, kuten esimerkiksi pornografian katseluun. Lisäksi seksuaalista väkivaltaa on sukuelinten tai niiden alueelle kohdistuva pahoinpitely sekä nöyryyttäminen, halventaminen, huoraksi haukkuminen sekä toisen kehon arvosteleminen.

2.2.4 *Taloudellinen väkivalta*

Taloudellinen väkivalta on yksi alistamisen ja vallankäytön muoto. Vaikka nykyaikana naisillakin on mahdollisuus taloudelliseen riippumattomuuteen ja itsenäisyyteen, tämä alistamisen muoto ei ole hävinnyt. Taloudellinen väkivalta ilmenee kiristämisenä, harhauttamisena, kavaltamisena ja rahankäytön kontrolloimisena. Taloudelliseen kontrolliin liittyy myös usein vaatimus siitä, että on tehtävä pikkutarkka selvitys rahan käytöstä esimerkiksi kuitit esittämällä.

2.2.5 *Uskonnollinen väkivalta*

Uskonnollinen väkivalta on kumppanin pakottamista johonkin uskontokuntaan tai kieltämistä johonkin uskontokuntaan kuulumisesta. Väkivaltaa on myös kumppanin tai läheisen uskonnollisen toiminnan tai uskonnon halveksiminen tai vähättely.

2.2.6 *Kemiallinen väkivalta*

Kemiallista väkivaltaa on läheisen tarvitsemien lääkkeiden kieltäminen tai nukuttavien, rauhoittavien ja huumaavien lääkkeiden käyttöön pakottaminen. Kemiallisen väkivallan muotona pidetään myös alkoholin käyttöä nukuttamistarkoitukseen. Kemiallinen väkivalta kohdistuu erityisesti pieniin lapsiin ja vanhuksiin.

3. PERHEVÄKIVALLAN YLEISYYS

Väkivaltaa esiintyy kaikissa sosiaaliluokissa ja kulttuureissa. Väkivallan kohteena voi olla kuka tahansa. Väkivallan uhreista kuitenkin 90 % on naisia, miesten ollessa useimmiten tekijöitä. Perheväkivalta on usein syklisesti tai spiraalimaisesti jatkuvaa ja raaistuvaa.

Suomessa tehdyn laajan kyselytutkimuksen mukaan joka viides parisuhteessa elävä suomalainen nainen on kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa nykyisen puolisonsa taholta (Heiskanen & Piispa, 1998). Tilastokeskuksen kuolemansyytilastojen mukaan vuosina 1996 – 2003 keskimäärin 19 naista vuodessa menetti henkensä puolison tai partnerin aiheuttaman väkivallan uhrina. Äitiys – ja lastenneuvolatutkimuksen mukaan 18 % naisista oli kokenut parisuhdeväkivaltaa tai sillä uhkaamista (Perttu, 2004). Vuonna 2004 poliisin kotihälytystehtävistä 16 000 hälytystä luokiteltiin perheväkivaltanimikkeellä (Sisäasianministeriö, Poliisiosasto). On arvioitu, että 10 – 17 % suomalaisista lapsista on joutunut näkemään väkivaltaa kotona. Kaikki perheväkivalta ei tule tilastoiduksi eikä viranomaisten tietoon. (Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön, 2005)

Perheväkivalta aiheuttaa kunnille ja valtiolle suoria kustannuksia vuosittain noin 50 miljoonaa euroa. Nämä välittömät kustannukset jakautuvat sosiaali- ja terveystoimelle, oikeuslaitokselle ja poliisille. Merkittävä osa kustannuksista aiheutuu lastensuojelun piiriin liittyvästä sijaishuollon järjestämisestä tai avohuollon tukitoimista. Välittömien kustannusten lisäksi perheväkivallasta aiheutuu välillisiä kustannuksia – esimerkiksi työstä poissaolo ja pitkät terapiat – joiden kustannuksia on vaikea laskea.

4. VÄKIVALTA ON RIKOS

Yleisimmät perheväkivaltaan liittyvät oikeudelliset kysymykset ovat avioero ja yhteiselämän lopettaminen, lähestymiskiello, lasten huolto- ja tapaamisoikeus sekä elatus, pahoinpitely- ja seksuaalirikokset, omaisuuden ositus, lapsikaappaus ja kansainväliset asiat sekä lastensuojelu.

4.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä etusija erityiseen suojeluun. Lisäksi sosiaalilautakunnan ja kunnan muiden viranomaisten on seurattava sekä kehitettävä lasten ja nuorten kasvuoloja sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.

Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulu- ja poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa tai luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalityöntekijälle. Perheväkivalta lapsiperheissä vaarantaa aina lapsen kasvu- ja kehitysolosuhteita riippumatta siitä, onko lapsi välittömän väkivallan uhri. Lisäksi on huomattava, että kaikilla ihmisillä on oikeus - tai suorastaan kansalaisvelvollisuus - tehdä ilmoitus lasten laiminlyönneistä tai pahoinpitelystä.

Vaasassa on mahdollista tehdä lastensuojeluilmoitus ja ilmaista huolensa lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta mihin vuorokauden aikaan tahansa lastensuojelun ja sosiaalityön päivystysnumeroon: 06-325 2347.

4.2 Rikoslaki

Uudistettu rikoslaki tuli voimaan vuonna 1995. Siinä poistettiin rikosten jakaminen yksityisellä ja julkisella paikalla tapahtuviksi. Uudistuksen ansiosta myös yksityisellä paikalla tapahtuva pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos. Lainsäädännön uudistuksella viestittiin sitä, että perheväkivalta ei ole vain perheen sisäinen asia, vaan yhteiskunnalla on velvollisuus puuttua siihen. Lailla pyritään myös siihen, että kotona tapahtuvaan väkivaltaan suhtaudutaan yhtä vakavasti kuin muihinkin väkivaltarikoksiin ja että niihin sovellettaisiin samanlaisia rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Laissa pahoinpitelyt jaetaan kolmeen eri ryhmään: lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Pahoinpitelyn astetta arvioidaan fyysisten vammojen, rikoksen tekotavan ja sen aiheuttaman henkisen kärsimyksen perusteella. Lievä pahoinpitely on asianomistajarikos, mikä tarkoittaa sitä, että asianomistajan on itse tehtävä rikosilmoitus ja hänen on vaadittava tekijälle rangaistus rikoksesta. Muutoin poliisi ei tutki tapausta. Poikkeus on alle 15-vuotiaaseen kohdistuva pahoinpitely, joka on aina virallisen syytteen alainen rikos. Pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely ovat myös virallisen syytteen alaisia rikoksia, joita poliisi tutkii ja syyttäjä syyttää, vaikka asianomistaja ei vaatisikaan niistä rangaistusta (www.poliisi.fi).

4.3 Lähestymiskielto

Lähestymiskiellon tarkoituksena on ennaltaehkäistä rikoksia, antaa turvaa ja parantaa itsensä uhatuksi kokevan henkilön oikeusturvaa. Sillä pyritään myös lisäämään mahdollisuuksia puuttua vakavaan häirintään. Lähestymiskiellolla tarkoitetaan sitä, että henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suojaamiseksi voidaan toista kieltää pitämästä häneen yhteyttä. Se voidaan määrätä perusmuotoisena, laajennettuna tai perheen sisäisenä. Perusmuotoisessa lähestymiskiellossa kieltoon määrätty henkilö ei saa tavata, eikä ottaa yhteyttä suojeltavaan henkilöön tai edes yrittää sitä. Myös tarkkailu ja seuraaminen ovat kiellettyjä. Laajennettu lähestymiskielto sisältää edellisten kieltojen lisäksi myös kiellon oleskella tietyllä alueella, suojattavan henkilön vakituisen asunnon, loma-asunnon, työpaikan tai muun rinnastettavan oleskelupaikan läheisyydessä. Perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätyn henkilön on poistuttava yhteisestä asunnosta eikä hän saa palata sinne määräaikana. Hän ei saa tavata eikä muutoinkaan ottaa yhteyttä henkilöön, jota kiellolla suojataan. Väkivalta jatkuu usein eronkin jälkeen uhkailuna ja pahoinpitelyä. Tämän takia laki on erittäin tärkeä väkivallan uhan alaisena eläville naisille ja lapsille. Nainen voi tarvita sitä itsensä ja lastensa suojaamiseksi (www.om.fi).

Lähestymiskieltoa haetaan joko poliisilta tai suoraan käräjäoikeudelta. Pyynnön voi esittää vapaamuotoisesti, tosin sekä poliisilla että käräjäoikeuksilla on valmiita lomakkeita lähestymiskiellon hakemiseksi. Väliaikaisen lähestymiskiellon voi määrätä joko poliisi, käräjäoikeus tai kihlakunnansyyttäjä. Tämä kielto on voimassa siihen asti, kunnes asia käsitellään perusteellisen tiedoksianto- ja kuulemismenettelyn jälkeen käräjäoikeudessa. Vaikka väliaikainen kielto olisi jo määrätty, on hakijan oltava läsnä myös varsinaisessa oikeuskäsittelyssä ja pyydyttävä siellä uudelleen varsinaisen lähestymiskiellon määräämistä. Muussa tapauksessa asia raukeaa eikä lähestymiskieltoa voida määrätä.

4.4 Seksuaalirikoslaki

Uudistettu seksuaalirikoslaki tuli voimaan vuonna 1999. Siinä seksuaalirikokset jaetaan kolmeen ryhmään: pakottaminen sukupuoliyhteyteen, raiskaus ja törkeä raiskaus. Näistä raiskaus ja törkeä raiskaus ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia. Sukupuoliyhteyteen pakottaminen on asianomistajarikos, jolloin uhrin on itse tehtävä rikosilmoitus ja vaadittava epäillylle rangaistusta.

Avioliitossa tapahtuva raiskaus on kriminalisoitu Suomessa vuonna 1994. Lainuudistuksella pyrittiin siihen, että naisella on myös avioliitossa seksuaalinen itsemääräämisoikeus, eikä avioliitto anna miehelle suurempia oikeuksia naisen seksuaalisuuteen. Avioliitossa tapahtuva raiskaus on yhtä rangaistava teko kuin muutkin seksuaalirikokset.

4.5. Sovittelu perhe- ja lähisuhdeväkivallassa

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta antaa mahdollisuuden sovitteluun myös perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä tapauksissa. Lain 3. luvun § 13.2 määrittelee, että sovittelun käynnistäminen voi tapahtua vain poliisin tai syyttäväviranomaisen aloitteesta.

HUOM. ajantasainen lainsäädäntö mm. www.finlex.fi ja www.poliisi.fi

5. VÄKIVALLAN SEURAUKSIA

Väkivalta traumatisoi aina uhria. Yksittäinen väkivaltatapahtuma (I-tyyppin trauma) voi aiheuttaa uhrille akuutteja stressioireita ja kriisireaktioita. Toistuvasti väkivallan uhriksi joutuminen (II-tyyppin trauma) aiheuttaa jatkuvia fyysisiä, psyykkisiä sekä sosiaalisia oireita ja johtaa uhrin traumatisoitumiseen. Traumatisoituminen heikentää uhrin minäkuvausta, arjesta selviytymistä ja muuta toimintakykyä, siksi uhri tarvitsee tukea selviytyäkseen.

Väkivalta vaikuttaa myös lasten elämään, vaikka he eivät sitä itse olisi suoranaisesti nähneet tai kuulleet. Lapset voivat vaistota vanhempien kireät välit tai he voivat joutua vanhempien välisen psyykkisen väkivallan välikappaleiksi. Uhkailemalla lasten hyvinvointia toinen vanhemmista voi kiristää toista tekemään tahtonsa mukaisesti. Hän voi esimerkiksi uhata herättää lapset keskellä yötä tai arvostella ja halventaa toista vanhempaa lasten kuullen. Vanhemmat eivät välttämättä itse näe lasten osuutta ja sanovat usein lapsen nukkuneen väkivaltatilanteessa. Kodin väkivaltaisen ilmapiirin voi huomata esimerkiksi kun lapsi pelkää jonkun perheenjäsenensä puolesta. Tämä näkyy usein myös koulunkäynnin vaikeutumisena tai kasvun ja kehityksen häiriintymisenä.

Lapset ymmärtävät tunnetasolla jotakin paha tapahtuvan ja että äidillä sekä isällä on paha olla. He tunnistavat, että kyse on toisen vahingoittamisesta. Vauvatutkimuksissa on todettu jo pienten vauvojen reagoivan uhkaavaan ja pelottavaan ilmapiiriin. Lapsista tulee haavoittuvampia, jos he eivät osaa tai pysty käsittelemään väkivaltakokemuksia. He tulkitsevat tilanteita oman kokemuksensa varassa ja saattavat tehdä vääriä johtopäätöksiä. Näistä tavallisimpia on se, että lapset ajattelevat riitojen olevan heidän omaa syytään. Yksikin turvallinen aikuissuhde voi olla lapsen pelastus. Tärkeintä on se, että lapsi voi luottaa häneen ja kokee saavansa myönteistä ja kannustavaa huomiota.

6. YLEISET TOIMINTAPERIAATTEET

Perheväkivaltaa kokeneiden ja väkivallan tekijöiden auttaminen vaatii pitkäjännitteistä, monien eri viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyötä. Pyrkimys saattaa koko perhe avun piiriin edellyttää eri viranomaisten ja muiden auttajatahojen koordinoitua yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Yleisellä tasolla Vaasassa toimintaa koordinoi kaupungin turvallisuustyöryhmä. Sen alatyöryhmänä toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöryhmä puolestaan vastaa Vaasan mallin kehittamisestä ja jalkauttamisesta.

6.1. Ennaltaehkäisy tärkeää

Ennaltaehkäisyä on yleinen perheiden tukeminen elämän monissa muutostilanteissa. Ennaltaehkäisevä toiminta käsittää mm. koulutusta, tiedotusta ja asenteisiin vaikuttamista. Perheväkivallan ennaltaehkäisyyn vaikuttavia käytännön toimenpiteitä toteutetaan erityisesti neuvoloissa, päivähoitossa ja kouluissa. Ennaltaehkäisyyn liittyvät toimintamuodot ja sisällöt suunnitellaan hallintokunta- tai toimialakohtaisesti esimerkiksi:

- Äitiys- ja lastenneuvolassa väkivallasta kysyminen on liitetty osaksi rutiiniseurantaa ja perhevalmennuksessa huomioidaan myös isät.

- Kasvatus- ja opetustoiminnassa kiinnitetään huomiota lasten sosiaaliseen kanssakäymiseen toiminta- ja opetussuunnitelmien mukaisesti.
- Päiväkodeissa ja koulussa opetetaan sosiaalisia taitoja ja väkivallatonta käyttäytymistä eri teemoissa ja läpäisyperiaatteella eri oppiaineissa. Erityispainotus on terveyskasvatuksessa.

6.2.Vaasan toimintamalli perheväkivaltilanteissa

Perheväkivalta on otettava vakavasti ja siihen on puututtava aina. Perheväkivaltaan puuttuminen kuuluu kaikille perheitä kohtaaville tahoille, mikä edellyttää kaikkien auttaja- ja viranomais tahojen saumatonta yhteistyötä niin toiminnan suunnittelussa kuin perheiden auttamisessakin. Koordinointiin, koulutukseen ja hoitoketjuihin osallistumiseen tarvitaan esimiestason myönteistä asennetta. Perheväkivaltatyön tavoitteiden onnistuminen edellyttää myös jokaiselta työntekijältä jatkuvaa omien väkivaltaan liittyvien tietojen, asenteiden ja käsitysten tarkistamista. Kaikilla viranomaisilla ja yhteistyöverkostoon kuuluvilla auttajatahoilla on oltava perustiedot eri organisaatioiden toiminnoista ja mahdollisuuksista auttaa. (ks. Vaasan kaupunkitason toimintamalli seuraavalla sivulla)

Lisäksi jokaisella toimipisteellä on oltava myös omat yksikkökohtaiset toimintamallit, joiden tarkoituksena on toimia työntekijän tukena ja ohjenuorana. Jokainen toimipiste laatii omaan yksikköönsä toimintamallin, jonka tulisi olla samansuuntainen Vaasan toimintamallin kanssa. Tästä oppaasta saa tukea yksikkökohtaisen toimintamallin tekemiseen (esim. kohdasta 6.3). Jokaisella työntekijällä ja työyhteisöllä täytyy olla tarvittaessa mahdollisuus konsultointiin. Vaasassa toimiva perheväkivaltatyöryhmä seuraa Vaasan toimintamalliin liittyvän yhteistyön toimivuutta säännöllisesti.

Perheväkivaltatyössä toiminnan lähtökohtana on uhrien turvallisuuden takaaminen. Väkivallasta kysytään ja sitä käsitellään erikseen uhrin ja tekijän kanssa. Mahdolliset paritapaamiset tulee toteuttaa vain molempien suostumuksella. Perhetapaamisille määritellään käsittelyn sisältö ja tavoitteet ennakoon.

Väkivallan ja sen uhan poistaminen sekä perheiden tukeminen edellyttää hyvin koordinoitua tiedonkulkua. Tiedonkulun perustana voidaan käyttää mm. Lastensuojelulain 40 §:n määrittelemään ilmoittamisvelvollisuutta sekä Rikoslain 15 luvun 10 §:n velvoitetta ilmoittaa hankkeilla tai käynnissä olevasta henkeen ja terveyteen kohdistuvasta rikoksesta.

Akuuteissa tilanteissa tarvitaan joustavaa toimivaltaista riskien ja vaarallisuuden arviointityöryhmää. Työryhmään tulee kuulua poliisin, lastensuojelun, terveydenhuollon ja muun kulloinkin tarvittavan tahon (esim. turvakoti, päihdehuolto, ulkomaalaistoimisto, erikoissairaanhoido) edustaja. Arviointiryhmän kokoa tilanteessa keskeisimmin mukana ollut taho. Riskien kartoituksen ja arvioinnin perusteella toteutetaan pikaisesti esimerkiksi lasten kiireellinen huostaanotto, uhattujen henkilöiden turvaan saattaminen, perheen sisäinen lähestymiskielto tai vaarallisen henkilön talteenotto. Tarvittavat toimenpiteet toteuttaa toimivaltainen viranomainen.

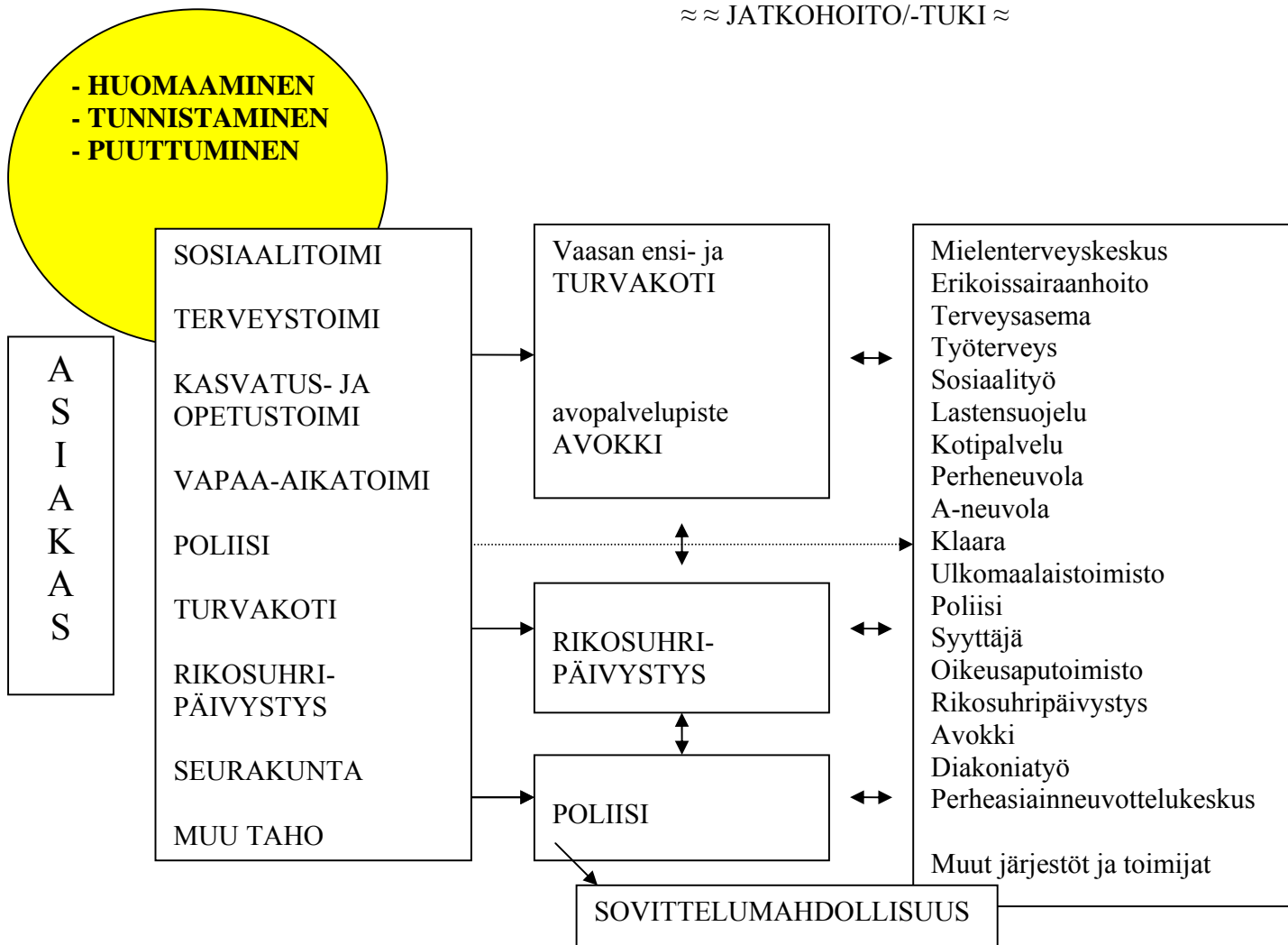
VAASAN TOIMINTAMALLI PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTATILANTEISSA

KRIISI

ENSIVAIHEEN AKUUTTIHOITO

≈ ≈ TRAUMAN HOITO ≈

≈ ≈ JATKOHOITO/-TUKI ≈

KOTITILANTEEN KARTOITUS			
LASTENSUOJELUILMOITUS - RIKOSILMOITUS			
JATKOHOIDON SUUNNITTELU			
TURVALLISUUDEN HUOMIOIMINEN - TAVOITTEENA KATKEAMATON HOITOKETJU			

6.3. Yksikkökohtainen toimintamalli

Jokaisessa toimipisteessä selvitetään oman yksikön auttamisvalmiudet ja ohjaaminen eteenpäin:

- omat osaamis- ja toimialueet ja niiden edellyttämät ja sallivat toimenpiteet
- toimivaltuuksien rajat, ilmoitusvelvollisuus ja kirjaaminen
- tunnetaan muiden viranomaisten ja auttajatahojen toimi- sekä osaamisalueet
- ohjataan seuraavalle tarvittavalle auttavalle taholle (ks. Vaasan toimintamallin kaavio s. 10 ja perheväkivaltaa kohtaavien toimijatahojen yhteystietoja s. 12 – 14)

Huomaaminen

Huomaaminen on epäilyn, kysymysten tai intuition heräämistä, kun havaitaan jossain henkilössä väkivaltaisia piirteitä, väkivallan merkkejä tai oirehtivaa käyttäytymistä.

Huomataan esim. lapsen voivan pahoin tai asuvan levottomissa oloissa.

Tiedostetaan mahdollinen perheväkivallan olemassaolo. Älä katso perheväkivaltaa läpi sormien!

Älä ohita itsessäsi heränneitä ajatuksia ja epäilyjä!

Tunnistaminen

Tunnistetaan, että kyse voi olla perheväkivallasta.

Väkivallasta voivat kertoa seuraavat merkit ja oireet:

- fyysiset, esim. nirhamat, kuhmut, mustelmat jne.
- henkiset, esim. ahdistus, levottomuus, masennus, syömishäiriöt jne.
- sosiaaliset, esim. väkivaltaisuus tai eristäytyminen jne.
 - ks. Yleisiä pahoinpitelyyn viittaavia merkkejä (liite 5).

Puuttuminen

A. Esitetään suoria kysymyksiä, mikäli epäilyjä perheväkivallasta on:

Käyttäytyykö läheisesi joskus niin, että pelkää häntä? Oletko kokenut uhkailua, painostusta tai väkivaltaa? Mitä tapahtuu, ellet noudata läheisesi tahtoa? Onko läheisesi tuhonnut esineitäsi...?

- ks Suorat kysymykset epäillessäsi perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa (liite 6).

HUOM! Osoita ymmärtävällä ja hyväksyvällä asenteellasi, että kunnioitat ja uskot häntä! Älä ohita ongelmaa!

B. Toimitaan uhrin kannalta turvallisimmalla ja parhaalla tavalla:

- mietitään välittömästi uhrin kannalta turvallisoin toimintatapa eli akuutin tilanteen turvallisuussuunnitelma, esim.
 - onko uhri heti saatava sairaalaan, turvakotiin, sukulaisiin vai voiko palata kotiin?
 - Missä vaiheessa otetaan yhteyttä muihin asiaan osallisiin (tekijään/uhriin)?
 - Kuka ottaa yhteyden?
 - ks. turvallisuussuunnitelma (liite 7).

7. PERHEVÄKIVALTA KOHTAAVIA TOIMIJATÄHOJA VAASASSA

7.1 Sosiaali- ja terveystoimi

Vaasassa sosiaali- ja terveystoimen tehtäviin kuuluu perheväkivaltatilanteiden ja perheväkivallan mahdollisuuden huomiointi, välittömän hoidon antaminen sekä jatkotuesta huolehtiminen. Työssä huomioidaan aina lastensuojelulliset tarpeet.

Sosiaalityön päivystysnumero (24 h/vrk) puh. 325 2347

Kaupungin puhelinvaihte puh. 325 1111

Sairaanhoidon neuvonta puh. 325 1700

Pääterveysasema, Sepänkyläntie 14–16, 65100 Vaasa

klo 8.00 - 22.00

Vaasan keskussairaalan päivystyspoliklinikka, Hietalahdenkatu 2-4, 65100 Vaasa

klo 22.00 – 8.00

7.2 Vaasan ensi- ja turvakoti

Turvakoti tarjoaa turvapaikan (24h/vrk) naisille ja heidän lapsilleen väkivaltatilanteissa.

Turvakodilla ja avopalvelupiste Avokissa työskennellään erikseen naisten, lasten ja miesten kanssa.

Vaasan ensi- ja turvakoti, Vöyrinkatu 2 A, 65100 Vaasa

Puh. 312 9666

Kriisipuhelin 312 9666 (24 h/vrk)

turvakoti@vaasanturvakoti.fi

Avopalvelupiste Avokki, Koulukatu 26 A 4, 65100 Vaasa

Puh. 317 3136 ja 040–772 6078

avopalvelut@vaasanturvakoti.fi

7.3 Vaasan suomenkielinen seurakunta ja Vasa svenska församling

Seurakunnan työntekijät, muun muassa diakonia- ja perheasiain neuvottelukeskukseen työntekijät auttavat ihmisiä kokonaisvaltaisesti erilaisissa elämäntilanteissa.

Seurakuntayhtymän keskus 326 1211

Palveleva puhelin (suom.), puh. 10071, klo 18 – 23

Palveleva puhelin (ruots.), puh. 10072, klo 20 – 23

Perheasiain neuvottelukeskus, puh. 326 1491 (ajanvaraus)

ma-pe klo 8.00 – 15.00

7.4 Rikosuhripäivystys

Rikosuhripäivystyksen kautta perheväkivallan uhrilla on mahdollisuus saada tukihenkilön, joka voi tarvittaessa olla mukana mm. poliisilaitoksella ja oikeudenkäynnissä.

Vaasan aluetoimisto, Meijerikatu 9, 65100 Vaasa, puh. 317 5654 tai 050 572 9265

Valtakunnalliset palvelut:

Auttava puhelin, ma-ti klo 13-21 ja ke-pe klo 17-21, puh. 0203-16116

Juristin puhelin, ma-to klo 17-19, puh. 0203-16117

7.5 Poliisi

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Rikosten tutkinta ja selvittäminen (esitutkinta) kuuluu poliisille.

Hätänumero puh. **112**

Vaasan kihlakunnan poliisilaitos, Korsholmanpuistikko 45, 65100 Vaasa

Puh. 210 0411 (ma-pe 08.00 - 16.15)

Rikosilmoitusten vastaanotto, puh. 210 0500

ma-su klo 8.00 -17.00 (virka-ajan ulkopuolella käynti Mäkikaivontieltä)

7.6 Yleinen syyttäjäviranomainen / kihlakunnansyyttäjä

Syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosvastuun toteuttamisesta rikosasian käsittelyssä, syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Esitutkinta aineiston perusteella syyttäjä arvioi rikoksesta epäillyn henkilön ja teon osalta, onko rikos tehty ja onko siitä syyttämiseksi riittävästi todisteita. Syyte on nostettava, kun on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi.

Vaasan kihlakunnan syyttäjänvirasto, Korsholmanpuistikko 43, 65100 Vaasa

Puh. 010 36 26800

vaasa.sy@om.fi

7.7 Vaasan oikeusaputoimisto

Oikeusapu tarkoittaa sitä, että kansalainen voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoista. Vakavien väkivaltarikosten ja seksuaalirikosten uhri voi tuloistaan riippumatta saada valtion varoin oikeudenkäyntiavustajan.

Vaasanpuistikko 20 B, 65100 Vaasa, puh. 010 36 61240 (ajanvaraus)

vaasa.oikapu@om.fi

7.8 Kriminaalihuoltolaitos / Pohjanmaan aluetoimisto / Vaasan yksikkö

Vaasan yksikkö vastaa alueellaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta.

Vaasanpuistikko 20 B, 65100 Vaasa, puh. 010 36 80630 (ajanvaraus)

pohjanmaa.khl@om.fi

7.9 Koulutoimi / koulujen oppilashuolto

Kussakin koulussa toimii moniammatillinen oppilashuoltoryhmä, jonka tehtävänä on etsiä ratkaisuja tukea tarvitsevien oppilaiden auttamiseen. Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä. Koulupsykologin tehtävänä on tunnistaa ja tukea oppilasta tunne-elämän ja oppimisvaikeuksien ongelmissa. Koulukuraattorit ja koulupsykologit toimivat vastuualueittain ja/tai koulukohtaisesti.

Kaupungin keskus, puh. 3251 111

Lähde: Pense E & Paymar M. Education Groups For Men Who Batter.

The Duluth Model. Springer Publishing Company. New York 1993. Suom. Sirkka Perttu

Lähde: Pense E & Paymar M. Education Groups For Men Who Batter.

The Duluth Model. Springer Publishing Company. New York 1993. Suom. Sirkka Perttu

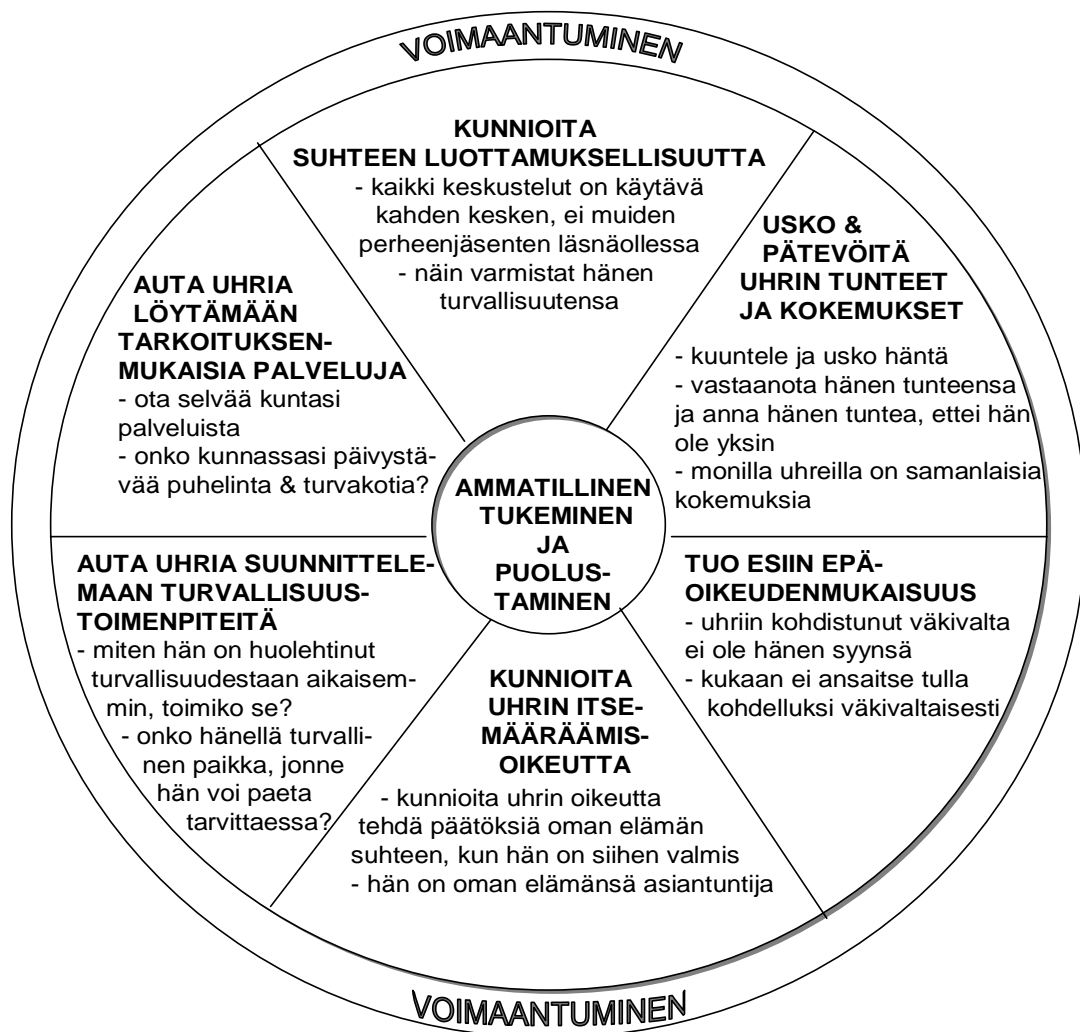
OLEMMEKO OSA ONGELMAA?

Lähde: Pense E & Paymar M. Education Groups For Men Who Batter.

The Duluth Model. Springer Publishing Company. New York 1993. Suom. Sirkka Perttu

OLEMMEKO OSA RATKAISUA?

Lähde: Pense E & Paymar M. Education Groups For Men Who Batter.

The Duluth Model. Springer Publishing Company. New York 1993. Suom. Sirkka Perttu

Fyysiset vammat

Vammat (punoitus, nirhamat, mustelmat, ruhjeet, haavat, palovammat, murtumat)

Toistuvat vammat

Eri paranemisvaiheessa olevat vammat

Vammat vaatteiden peittämällä alueilla

Viivästynyt hoitoon hakeutuminen

Ei voi/halua selittää vammojen

alkuperää

Kieltäytyy jatkohoidosta/palveluista

Saattaja tiivisti mukana (kontrolli)

Psykosomaattiset oireet

Sydämen tykytys, rytmihäiriöt, rintakipu, kipuja sydämen alueella

Hyperventilaatio, nopea hengitys,

vapiseminen, hikoilu, huimaus

Vatsakivut ja pahoinvointi

Kuukautiskierron häiriöt

Nukahtamisvaikeudet, unettomuus, painajaiset

Syömishäiriöt

Psykososiaaliset oireet

Syyllisyyden tunteet, häpeä

Valppaus ja jatkuva varuillaan olo

Tunnetilojen nopea vaihtelu

Kärsimättömyyttä ja vihanpurkauksia

Masennus, epätoivo, kyynisyys

Arvottomuuden ja ihmisarvon menetyksen kokemukset

Käsitys itsestä ja maailmasta muuttunut

Sosiaalinen eristyneisyys

Itsemurha-ajatukset tai -yritykset

Seksuaalisen väkivallan aiheuttamat vammat

Vammat sukuelinten, peräaukon alueella sekä reisien sisäpinnoilla ja rinnoissa

Verenvuoto emättimestä tai peräsuolesta

Kipu vatsan ja lantion alueella

Lantionalueen tutkimusten välttäminen tai vaikeuksia siinä

Ei toivotut raskaudet/abortti

Raskauden aikaiset

komplikaatiot/keskenmeno

Käyttäytymiseen liittyviä piirteitä

Alistuva, hermostunut tai vihamielinen käyttäytyminen

Peruu/unohtaa varaamiaan aikoja

Käyttäytymisen muutos kumppanin tullessa paikalle

Huoliteltu ulkomuoto muuttuu

hoitamattomaksi

Suorat kysymykset epäillessäsi perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa

1. Käyttäytyykö läheisesi joskus niin, että pelkää häntä?
2. Käyttäytyykö läheisesti sinua kohtaan halventavasti, nöyryyttävästi tai kontrolloivasti?
3. Onko läheisesi
 - uhannut sinua väkivallalla (sisältäen myös uhkauksen käyttää jotakin asetta tai välinettä)?
 - tarttunut kiinni, repinyt, tönäissyt, läimäissyt tai potkaissut sinua?
 - käyttänyt muuta fyysistä väkivaltaa sinua kohtaan? Jos on, niin mitä?
 - painostanut, pakottanut tai yrittänyt pakottaa sinua seksuaaliseen kanssakäymiseen?
4. Onko läheisesi ollut väkivaltainen lastanne tai lapsianne kohtaan?
5. Onko lapsesi ollut väkivaltainen sinua kohtaan?
6. Oletko itse käyttänyt väkivaltaa läheistäsi kohtaan?
 - Jos olet, niin ketä kohtaan?
7. Oletko saanut apua tilanteeseesi?
 - Jos olet, niin millaista apua?
 - Jos et ole, niin millaista apua haluaisit?

Muita mahdollisia suoria kysymyksiä, esimerkiksi:

- Lyökö...
- Onko joku uhkaillut...
- Estääkö/kieltäkö...
- Mitä tapahtuu, ellet noudata läheisesi tahtoa...
- Uhkaako läheisesi vahingoittaa sinua, ellet...
- Onko läheisesi tuhonnut esineitäsi...
- Painostaako...onko sinun suostuttava...
- Seuraako läheisesi...soittaako tarkistussoittoja...

Sivun kysymykset laadittu Sirkka Pertun (2004) Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa – selvitystä mukaillen.

Turvallisuussuunnitelma

Nainen

- ✓ Mikä on hänen välitön turvan tarpeensa nyt, onko hänen parempi mennä turvakotiin/sairaalaan/ystävän luo vai voiko hän palata kotiin
- ✓ Onko tarpeen hakea lähestymiskieltoa
- ✓ Tarjoa hänelle uusintakäynti 1-3 päivän kuluttua
- ✓ Onko hänellä perheenjäseniä, sukulaisia tai ystäviä, keiden luokse voi mennä vaaran uhatessa
- ✓ Jos hän haluaa mennä kotiin, anna kirjallisesti tietoa turvakodista ja muista auttamispaikoista ja painota uusintakäynnin tarpeellisuutta
- ✓ Varmista että hänellä on poliisin ja yleinen hätänumero
- ✓ Jos hänellä on luotettava naapuri, ohjaa häntä tekemään sopimus tämän kanssa poliisin kutsumisesta tilanteissa , joissa uhri itse ei voi sitä tehdä (merkinantojärjestelmä)
- ✓ Anna hänelle myös tietoa juridisista seikoista (rikosilmoitus, tutkintaprosessi jne.)
- ✓ Ohjaa häntä pitämään tällainen informaatio turvallisessa paikassa niin, ettei väkivallantekijä sitä löydä
- ✓ Käy uhrin kanssa pakotiet kodista hätätilanteessa
- ✓ Käy läpi keinot suojata itseä pahoinpitelytilanteessa (pään, vatsan alueen suojaaminen käsillä)
- ✓ Ohjaa uhria ennakoimaan vaaratilanteita ja lähtemään kodista ennen pahoinpitelytilannetta, jos mahdollista
- ✓ Ohjaa uhria pitämään turvalaukku valmiina: laukussa tulisi olla avaimet, rahaa, tärkeitä puhelinnumeroita, passi, pankki- ja luottokortit, reseptit, varavaatteita jne (auton kolmannet avaimet)
- ✓ Turvalaukkua voi säilyttää myös ystävän/omaisen luona
- ✓ Ohjaa uhria hankkimaan oma salainen pankkitili, jonne hän voi tallentaa mahdollisuuksien mukaan rahaa äkillistä tarpeita ja tulevaisuutta varten
- ✓ Painota fyysinen/seksuaalinen väkivallan kohteelle välittömän lääkärisikäynnin ja asiakirjamerkintöjen merkitystä (rikoksen tutkinta, lähestymiskielto)

Lapset

- ✓ Vaarasta kerrotaan lapsille avoimesti
- ✓ Ohjataan pakotiet ja kerrotaan paikat mihin voi mennä
- ✓ Opetetaan puhelinnumerot mihin voi soittaa

Mies

- ✓ Itsetuhoarvionti ja siihen liittyvät tarkistukset (riskitilanteessa yhteys vähintään kerran päivässä)
- ✓ Omaisuuden tuhoamisen estäminen
- ✓ Miehellä kerrotaan paikat joista saa apua kriisitilanteissa (turvakoti, terveyskeskus, psykiatria)
- ✓ Selvitetään avun hakemismahdollisuudet ystäviltä ja sukulaisilta
- ✓ Hallinnan opettaminen (esim. time out ja väkivallan ennakointi ja avun hakeminen)

Lähde: Tavoitteena uhrin turvallisuus: Sirkka Perttu ja Marie Rautava 2002

PERHEVÄKIVALTAAN LIITTYVÄ KIRJALLISUUS

Eduskunnan oikeusasiamies. 2006. Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu. Oikeusasiamiehen erilliskertomus eduskunnalle 2006.

Elämä ilman pelkoa. Keinoja kouluille puuttua pari- ja lähisuhdeväkivaltaan. Stakes. 2002.

Ensi- ja turvakotien liitto. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Karisto Oy:n kirjapaino. Hämeenlinna.

Ewalds H (toim.). 2005. Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriö. Oppaita 2005:7. Helsinki.

Heiskanen, M ja Piispa, M.1998. Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Helsinki.

Heiskanen, M ja Piispa, M. 2002. Väkivallan kustannukset kunnassa. Viranomaisten arviointiin perustuva tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen kustannuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2002:6. Helsinki.

Holmberg, T. 2000. Lapset ja perheväkivalta. Opas vanhemmille, lastensuojelun ammattilaisille ja muille lasten kanssa työskenteleville. Lasten keskus. Helsinki

Holma, J ja Wahlström, J. 2005. Iskuryhmä. Miesten puhetta. Vaihtoehto väkivallalle - ryhmissä. Yliopistopaino Kustannus. Helsinki.

Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö ja Monika-Naiset Liitto ry. Oppaita 2005:15. Helsinki. www.stm.fi, ja sieltä linkki Julkaisut/2005.

Majasaari, M ja Mäki, M. 2001. Ammattiauttajan haasteena perhe- ja lähisuhdeväkivaltainen mies. Kyselytutkimus Vaasan sosiaali- ja terveysalan työntekijöille. Vaasan AMK. Vaasa.

Nyqvist, L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. (väitöskirja). Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Helsinki.

Niemi, H, Karjalainen, R, Kinnunen, K ja Sorvoja, T.2000. Opas perheväkivaltaa kohtaaville. J-paino Oy.

Oikarinen, T. 2002. Miehen muutos – mahdollinen mahdollisuus. Perhe lapsen tukena – vanhemmuus iän ikuinen -projektin (1999 - 2003) loppuraportti. Vaasan ensi- ja turvakoti. Vaasa.

Ojuri, A. 2004. Väkivalta naisen elämän varjona. tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäntilasta ja selviytymisestä. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Ojuri, A (toim.). 2001. Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsinki

Partanen, T ja Holma, J. 2002. Vaihtoehto väkivallalle. Toimijuutta kaikille perheenjäsenille. Teoksessa: Rönkä, A ja Kinnunen, U (toim.). Perhe ja vanhemmuus, suomalainen perhe-elämä ja vanhemmuus. s. 188 - 205. PS-Kustannus. Keuruu.

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki. 2006.

Perttu, S. 2004. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:6. www.stm.fi, sieltä linkki Julkaisut/2004

Perttu, S. 1999. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Nykypaino Oy. Helsinki.

Perttu, S. 1999. Perheväkivalta auttamistyössä - opas ammattihenkilöstölle. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 21. Nykypaino Oy. Helsinki.

Perttu, S, Mononen-Mikkilä, P, Rauhala R ja Särkkälä P. 1999. Päänavaus selviytymiseen. Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. www.naistenlinja.com/fi/vakivalta.html

Perttu, S ja Rautava, M. 2002. Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti. Stakes. Helsinki.

Perttu, S ja Rautava, M (toim.). 2001. Tavoitteena uhrin turvallisuus – näkökohtia naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Stakes. Helsinki.

Perttu, S ja Söderholm, A-L. 1998. Väkivaltaa kokeneiden auttaminen; opas ammattihenkilöstölle. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Perttu S ja Kaselitz, V. 2006. Parisuhdeväkivalta puheeksi – opas terveydenhuollon ammattihenkilöstölle äitiysneuvolassa ja lasten terveystieteissä. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Piispa, M ja Heiskanen, M. 2000. Väkivallan hinta. Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa. Tilastokeskus. Tasa-arvojulkaissuja 2000:6. Helsinki.

Sisäasiainministeriö: Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen. Sisäasiainministeriön julkaisuja 19/2006.

Säävälä, H, Pohjoisvirta, R, Keinänen, E ja Salonen, S. 2006. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry. Kalevaprint Oy. Oulu.

Taskinen, S (toim.). Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Asiantuntijatyöryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Stakes/oppaita 55. www.stakes.fi, sieltä linkki Julkaisut/kirjat ja monisteet 2003 /Lapset ja nuoret.

Vuonnala, J. 2000. Entinen rakkaani – niin suuri, viisas ja väkevä. Väkivaltaisen parisuhteen valtdynamiikka ja ammattiauttajan naisen omaelämäkertoissa. Pro gradu. yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto. www.tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00035.pdf

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HUOM!

Perttu, S, Mononen-Mikkilä, P, Rauhala, R ja Särkkälä P. 1999.

PÄÄNAVAUS SELVIITYMISEEN. Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja.

Saatavissa useilla kielillä internetistä osoitteella:

www.naistenlinja.com/fi/vakivalta.html

Takakanteen Joukolta jokin kuva?